ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 6ης Μαρτίου 2003 *

Στην υπόθεση C-478/01,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την Μ. Πατακιά, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου, εκπροσωπούμενου από τον J. Faltz,

καθού,

που έχει ως αντικείμενο να διαπιστωθεί ότι το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου, διατηρώντας ως υποχρέωση την κατοικία στο λουξεμβουργιανό έδαφος είτε, ελλείψει αυτής, τον κατά την παροχή υπηρεσιών διορισμό ως αντικλήτου ειδικού

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

πληρεξουσίου για τους πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και μη παρέχοντας πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τις ακριβείς προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 85, παράγραφος 2, του νόμου της 20ής Ιουλίου 1992, περί τροποποιήσεως του καθεστώτος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (*Mémorial* A 1992, σ. 1530), και 19 και 20 του νόμου της 28ης Δεκεμβρίου 1988, περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως στα επαγγέλματα του βιοτέχνη, του εμπόρου, του βιομηχάνου, καθώς και σε ορισμένα ελεύθερα επαγγέλματα (*Mémorial* A 1988, σ. 1494), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει αντίστοιχα από τα άρθρα 49 ΕΚ επ. και 10 ΕΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, D. A. O. Edward και A. La Pergola (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Νοεμβρίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 11 Δεκεμβρίου 2001, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ, προσφυγή με σκοπό να διαπιστωθεί ότι το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου, διατηρώντας ως υποχρέωση την κατοικία στο λουξεμβουργιανό έδαφος είτε, ελλείψει αυτής, τον κατά την παροχή υπηρεσιών διορισμό ως αντικλήτου ειδικού πληρεξουσίου για τους πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και μη παρέχοντας πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τις ακριβείς προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 85, παράγραφος 2, του νόμου της 20ής Ιουλίου 1992, περί τροποποιήσεως του καθεστώτος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (*Mémorial* A 1992, σ. 1530, στο εξής: νόμος περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας), και 19 και 20 του νόμου της 28ης Δεκεμβρίου 1988, περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως στα επαγγέλματα του βιοτέχνη, του εμπόρου, του βιομηχάνου καθώς και σε ορισμένα ελεύθερα επαγγέλματα (*Mémorial* A 1988, σ. 1494, στο εξής: νόμος περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως στα επαγγέλματα), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει αντίστοιχα από τα άρθρα 49 ΕΚ επ. καθώς και 10 ΕΚ.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

2 Το άρθρο 10 ΕΚ ορίζει:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την παρούσα Συνθήκη ή

προκύπτουν από πράξεις των οργάνων της Κοινότητας. Διευκολύνουν την Κοινότητα στην εκτέλεση της αποστολής της.

Απέχουν από κάθε μέτρο που δύναται να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των σκοπών της παρούσας Συνθήκης.»

3 Το άρθρο 49 ΕΚ προβλέπει:

«Στο πλαίσιο των κατωτέρω διατάξεων, οι περιορισμοί της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στο εσωτερικό της Κοινότητας απαγορεύονται όσον αφορά τους υπηκόους των κρατών μελών που είναι εγκατεστημένοι σε κράτος της Κοινότητας άλλο από εκείνο του αποδέκτου της παροχής.

Το Συμβούλιο, προτάσει της Επιτροπής, δύναται με ειδική πλειοψηφία να επεκτείνει το ευεργέτημα των διατάξεων του παρόντος κεφαλαίου και σε υπηκόους τρίτου κράτους που παρέχουν υπηρεσίες και είναι εγκατεστημένοι στο εσωτερικό της Κοινότητας.»

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

4 Σύμφωνα με το άρθρο 83, παράγραφοι 2 και 3, του νόμου περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας:

«2. Τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, που έχουν την κατοικία ή την έδρα τους στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, μπορούν να εκροσωπούνται από

υπάλληλό τους σε κάθε διαδικασία που θεσπίζεται με τον παρόντα νόμο: ο υπάλληλος αυτός, που πρέπει να διαθέτει εντολή σύμφωνα με τις νομικές, κανονιστικές και καταστατικές διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας, στην οποία εμπίπτει ο εντολεύς, δεν υποχρεούται να είναι ειδικός πληρεξούσιος. Ο υπάλληλος νομικού προσώπου, το οποίο αφορά η παρούσα παράγραφος, μπορεί επίσης να εκπροσωπεί και άλλα νομικά πρόσωπα που έχουν την έδρα τους στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και συνδέονται οικονομικά με το εν λόγω νομικό πρόσωπο.

3. Τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που δεν έχουν ούτε κατοικία ούτε την έδρα τους στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, πρέπει να εκπροσωπούνται από ειδικό πληρεξούσιο σε κάθε διαδικασία που θεσπίζεται με τον παρόντα νόμο, μη συμπεριλαμβανομένης της πληρωμής των προβλεπομένων από τον νόμο αυτό φόρων, εκτός από την κατάθεση αιτήσεως χορηγήσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας.»

5 Το άρθρο 83, παράγραφος 4, του νόμου περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ορίζει:

«Ουδείς μπορεί να ασκήσει τα απορρέοντα από αίτηση χορηγήσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δικαιώματα αν δεν έχει πραγματική κατοικία ή δεν έχει ορίσει αντίκλητο στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου. Επειδή ο διορισμός αντικλήτου στο Λουξεμβούργο καθορίζει τη δωσιδικία, ως αντίκλητος μπορεί να οριστεί μόνον ειδικός πληρεξούσιος στο Λουξεμβούργο. Στην περίπτωση που ο πληρεξούσιος αυτός δεν κατοικεί στη χώρα, πρέπει να διορίσει ως αντίκλητο ειδικό πληρεξούσιο ο οποίος να κατοικεί στο Λουξεμβούργο.»

6 Η παράγραφος 4 του εν λόγω άρθρου 83 καταργήθηκε με το άρθρο 13 του νόμου της 11ης Αυγούστου 2001, περί τροποποιήσεως του νόμου της 20ής Ιουλίου 1992 περί τροποποιήσεως του καθεστώτος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (*Mémorial* A 2001, σ. 2190).

7 Το άρθρο 85, παράγραφος 2, του νόμου περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ορίζει:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 83, ως ειδικοί πληρεξούσιοι, με κατοικία στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου υπό την έννοια της δεύτερης περιόδου της παραγράφου 4 του άρθρου 83, θεωρούνται πλην των δικηγόρων [...], τα φυσικά πρόσωπα που έχουν άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος του συμβούλου βιομηχανικής ιδιοκτησίας δυνάμει του νόμου [περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως σε επαγγέλματα].»

8 Σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του νόμου περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως σε επαγγέλματα:

«Το επάγγελμα του συμβούλου βιομηχανικής ιδιοκτησίας, που ασκείται ως μη μισθωτό επάγγελμα, συνίσταται στον προσανατολισμό, την αρωγή και την εκπροσώπηση των εντολέων στον τομέα της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, μεταξύ άλλων, όσον αφορά την κτήση, τη διατήρηση, την άμυνα και την αμφισβήτηση των αποκλειστικών δικαιωμάτων που συνίστανται σε διπλώματα ευρεσιτεχνίας, εμπορικά σήματα, σχέδια ή υποδείγματα.

Τα επαγγελματικά προσόντα για την πρόσβαση στο επάγγελμα του συμβούλου βιομηχανικής ιδιοκτησίας αποδεικνύονται ως ακολούθως:

1. με την κατοχή πιστοποιητικού επιτυχίας στις ευρωπαϊκές εξετάσεις επαγγελματικής ειδικότητας [...]·

2. με την κατοχή βεβαιώσεως από κυβερνητικό γραφείο βιομηχανικής ιδιοκτησίας ενός από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, διαπιστώνουσας την αποδοχή στο επάγγελμα του συμβούλου βιομηχανικής ιδιοκτησίας, στο μέτρο που το επάγγελμα αυτό ρυθμίζεται κανονιστικά σ' αυτό το κράτος μέλος·

3. με την κατοχή διπλώματος πιστοποιούντος πλήρη κύκλο σπουδών σε πανεπιστημιακό κέντρο εξειδικευμένο σε θέματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας με έδρα σε ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και με την εκπλήρωση πρακτικής ασκήσεως 12 μηνών·

4. με την κατοχή πανεπιστημιακού διπλώματος ή διπλώματος αντιστοίχου επιπέδου, πιστοποιούντος την εκπλήρωση πλήρους κύκλου σπουδών σε επιστημονική, τεχνική ή νομική σχολή τουλάχιστον τεσσάρων ετών και πρακτικής ασκήσεως δώδεκα μηνών.

[...]»

9 Το άρθρο 20 του νόμου περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως σε επαγγέλματα ορίζει:

«Οι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας οι οποίοι, χωρίς να είναι εγκατεστημένοι στο Λουξεμβούργο, έρχονται στο Λουξεμβούργο, περιστασιακά και για σύντομο χρονικό διάστημα, για τη συλλογή παραγγελιών ή την παροχή υπηρεσιών που εμπίπτουν σε εμπορικά και ελεύθερα επαγγέλματα, απαλλάσσονται κάθε διοικητικής άδειας εκ μέρους των λουξεμβουργιανών αρχών, με την επιφύλαξη των οδηγιών του Συμβουλίου σε θέματα ελεύθερης παροχής υπηρεσιών για τις μη μισθωτές δραστηριότητες των επαγγελμάτων, τα οποία αφορούν οι παρούσες διατάξεις.

Οι βιοτέχνες και βιομήχανοι υποχρεούνται εντούτοις να δικαιολογούν, ενώπιον του Υπουργού ο οποίος έχει αρμοδιότητα χορηγήσεως αδειών εγκαταστάσεως, ότι νομμοποιούνται για την άσκηση του επαγγέλματός τους στη χώρα εγκαταστάσεώς τους, με την επιφύλαξη των οδηγιών του Συμβουλίου σε θέματα ελεύθερης παροχής υπηρεσιών για ορισμένες μη μισθωτές δραστηριότητες της βιομηχανίας ή της βιοτεχνίας. Ο Υπουργός τούς χορηγεί ειδικό πιστοποιητικό.»

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

10 Η Επιτροπή, φρονώντας ότι ορισμένες διατάξεις του λουξεμβουργιανού συστήματος περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που θεσπίστηκε με τον νόμο περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της 30ής Ιουνίου 1880, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 31ης Οκτωβρίου 1978, εγείρουν ζητήματα συμβατού με το κοινοτικό δίκαιο, στις 15 Απριλίου 1998, απέστειλε προς το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου έγγραφο οχλήσεως με το οποίο του ζήτησε να υποβάλει τις σχετικές παρατηρήσεις του εντός προθεσμίας δύο μηνών.

11 Με έγγραφο της 8ης Ιουλίου 1998, οι λουξεμβουργιανές αρχές κοινοποίησαν στην Επιτροπή το κείμενο του νόμου περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, το οποίο άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 1998 και αντικατέστησε τον νόμο περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας του 1880, καθώς και το κείμενο του νόμου περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως σε επαγγέλματα. Με το ίδιο έγγραφο, οι εν λόγω αρχές πληροφόρησαν την Επιτροπή, αφενός, για την πρόθεσή τους να τροποποιήσουν το άρθρο 85, παράγραφος 2, του νόμου περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, για να τον καταστήσουν συμβατό προς το κοινοτικό δίκαιο, και, αφετέρου, για το γεγονός ότι, λόγω της καταργήσεως του προβλεπομένου από τον εν λόγω νόμο διορισμού αντικλήτου, η λουξεμβουργιανή υπηρεσία βιομηχανικής ιδιοκτησίας δέχεται τις πράξεις που πραγματοποιεί πρόσωπο μη εγγεγραμμένο στο μητρώο πληρεξουσίων, αν το πρόσωπο αυτό μπορεί να αποδείξει ότι πληροί τις προϋποθέσεις που θεσπίζονται

στο άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του νόμου περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως σε επαγγέλματα.

12 Αφού εξέτασε τα μνημονευθέντα στην προηγούμενη σκέψη νομοθετικά κείμενα, η Επιτροπή, φρονώντας ότι το άρθρο 83, παράγραφος 4, του νόμου περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, το οποίο εξακολουθεί να ισχύει, είναι ασυμβίβαστο προς το άρθρο 49 ΕΚ και είναι αναγκαία συμπληρωματικά πληροφοριακά στοιχεία όσον αφορά τις προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 85, παράγραφος 2, του εν λόγω νόμου και 19 και 20 του νόμου περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως σε επαγγέλματα, απέστειλε προς το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου, στις 4 Μαΐου 1999, συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως με το οποίο καλούσε αυτό το κράτος μέλος να υποβάλει τις σχετικές παρατηρήσεις του εντός προθεσμίας δύο μηνών.

13 Επειδή δεν υπήρξε απάντηση στο έγγραφο αυτό, η Επιτροπή, στις 26 Ιανουαρίου 2000, απηύθυνε στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου αιτιολογημένη γνώμη καλώντας το να λάβει τα μέτρα που είναι αναγκαία για να συμμορφωθεί προς τη γνώμη αυτή εντός προθεσμίας δύο μηνών από της κοινοποιήσεως της εν λόγω γνώμης.

14 Επειδή η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση δεν απάντησε στην αιτιολογημένη αυτή γνώμη, η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την παρούσα προσφυγή.

Επί της προσφυγής

15 Εκ προοιμίου, διαπιστώνεται ότι, με την προσφυγή της, η Επιτροπή αμφισβητεί την υποχρέωση των πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που επιθυμούν να παρέχουν

υπηρεσίες στο Λουξεμβούργο να έχουν κατοικία επί του λουξεμβουργιανού εδάφους ή να διορίζουν ως αντίκλητο ειδικό πληρεξούσιο, υποχρέωση που προβλεπόταν στο άρθρο 83, παράγραφος 4, του νόμου περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Κατόπιν της θεσπίσεως του νόμου της 11ης Αυγούστου 2001, ο οποίος κατάργησε τη διάταξη αυτή, η Επιτροπή αποφάσισε να περιορίσει το αντικείμενο της προσφυγής της, ως προς την αιτίαση σχετικά με την παράβαση του άρθρου 49 ΕΚ, μόνο στην υποχρέωση διορισμού, κατά την παροχή υπηρεσιών, ως αντικλήτου ειδικού πληρεξουσίου.

16 Συναφώς, στην προσφυγή της, η Επιτροπή αναφέρει το γεγονός ότι το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου δήλωσε, κατά τη διάρκεια της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας, ότι, μετά την κατάργηση της υποχρεώσεως κατοικίας σ' αυτό το κράτος μέλος, δέχεται τις πράξεις που πραγματοποιεί πρόσωπο μη εγγεγραμμένο στο μητρώο πληρεξουσίων αν το πρόσωπο αυτό μπορεί να αποδείξει ότι πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για τον διορισμό πληρεξουσίων.

17 Στο πλαίσιο αυτό, το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου, με το υπόμνημα αντικρούσεως, αναφέρει την υποχρέωση που έχει ο ειδικός πληρεξούσιος να κατοικεί στο έδαφος του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου, η οποία διατηρήθηκε με το άρθρο 85, παράγραφος 2, του νόμου περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, και αναγνωρίζει ότι η υποχρέωση αυτή αντίκειται στο κοινοτικό δίκαιο. Το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου ισχυρίζεται ότι η μνεία της υποχρεώσεως αυτής στην εν λόγω διάταξη θα καταργηθεί αμελλητί.

18 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι, κατά πάγια νομολογία, η τήρηση της θεσπιζομένης στο άρθρο 49 ΕΚ αρχής επιτάσσει όχι μόνον την εξάλειψη κάθε δυσμενούς διακρίσεως

λόγω ιθαγενείας, αλλά και την κατάργηση των εμποδίων που μπορούν να παρεμβληθούν ή να παρενοχλήσουν άλλως τις δραστηριότητες του παρέχοντος υπηρεσίες όταν αυτός είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος, όπου παρέχει ανάλογες υπηρεσίες (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 3ης Οκτωβρίου 2000, C-58/98, Corsten, Συλλογή 2000, σ. I-7919, σκέψη 33, και της 13ης Φεβρουαρίου 2003, C-131/01, Επιτροπή κατά Ιταλίας, που δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 42).

19 Επιπλέον, επειδή η λουξεμβουργιανή νομοθεσία εξαρτά την παροχή υπηρεσιών των πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας από την υποχρέωση να διορίζουν ως αντίκλητο ειδικό πληρεξούσιο, όπως ίσχυε κατά τη χρονική στιγμή εκπνεύσεως της προβλεπομένης στην αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, δεν συμβιβάζεται με το άρθρο 49 ΕΚ, όπως αναγνώρισε το ίδιο το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου.

20 Προστίθεται ότι οι αρχές της ασφαλείας δικαίου και της προστασίας των ιδιωτών επιβάλλουν, στους τομείς που καλύπτονται από το κοινοτικό δίκαιο, σαφή διατύπωση των κανόνων δικαίου των κρατών μελών που να καθιστά δυνατό στα ενδιαφερόμενα πρόσωπα να γνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους κατά τρόπο σαφή και ακριβή και στα δικαιοδοτικά όργανα να διασφαλίζουν την τήρησή τους (βλ., συναφώς, απόφαση της 28ης Απριλίου 1993, C-306/91, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1993, σ. I-2133, σκέψη 14).

21 Επιβάλλεται όμως η διαπίστωση ότι, ακόμα και μετά τις νομοθετικές τροποποιήσεις που θεσπίστηκαν το 2001, η λουξεμβουργιανή νομοθεσία εξακολουθεί να έχει ασάφειες που μπορούν ακόμα να έχουν ως αποτέλεσμα να διατηρηθεί η υποχρέωση για τους πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας να διορίζουν ως αντίκλητο ειδικό πληρεξούσιο κατά την παροχή υπηρεσιών.

22 Εξάλλου, στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή υποστήριξε ότι το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου δεν τήρησε την προβλεπόμενη στο άρθρο 10 ΕΚ υποχρέωση συνεργασίας, καθόσον δεν παρείχε τις διευκρινίσεις που του έχουν ζητηθεί ως προς την εφαρμογή του συνδυασμού των διατάξεων των άρθρων 85, παράγραφος 2, του νόμου περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και 19 και 20 του νόμου περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως σε επαγγέλματα. Η συμπεριφορά της Λουξεμβουργιανής Κυβερνήσεως εμπόδισε την Επιτροπή να καταλήξει σε συμπέρασμα όσον αφορά το συμβατό των εν λόγω εθνικών διατάξεων με το άρθρο 49 ΕΚ.

23 Το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου δεν προέβαλε κανέναν αμυντικό ισχυρισμό επ' αυτού.

24 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, από το άρθρο 10 ΕΚ προκύπτει ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να συνεργάζονται καλοπίστως σε κάθε έρευνα που αναλαμβάνει η Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ και να της παρέχουν κάθε πληροφορία που ζητεί για τον σκοπό της έρευνας αυτής (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 11ης Δεκεμβρίου 1985, 192/84, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 1985, σ. 3967, σκέψη 19, και της 22ας Μαρτίου 1994, C-375/92, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 1994, σ. I-923, σκέψεις 24 έως 26).

25 Συνολογείται όμως ότι η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση δεν παρείχε, κατά τη διάρκεια της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας, τις διευκρινίσεις που της ζητήθηκαν ως προς την εφαρμογή του συνδυασμού των διατάξεων των άρθρων 85,

παράγραφος 2, του νόμου περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και 19 και 20 του νόμου περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως σε επαγγέλματα. Συγκεκριμένα, η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση δεν απάντησε ούτε στο συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως ούτε στην αιτιολογημένη γνώμη.

26 Υπό τις συνθήκες αυτές, η προσφυγή της Επιτροπής κρίνεται βάσιμη.

27 Ενόψει του συνόλου των προεκτεθέντων, διαπιστώνεται ότι το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου, λαμβανομένης υπόψη της υποχρεώσεως των πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας να διορίζουν ως αντίκλητο ειδικό πληρεξούσιο κατά την παροχή υπηρεσιών και λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση δεν παρείχε πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τις ακριβείς προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 85, παράγραφος 2, του νόμου περί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, και 19 και 20 του νόμου περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως σε επαγγέλματα, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει αντίστοιχα από τα άρθρα 49 ΕΚ και 10 ΕΚ.

Επί των δικαστικών εξόδων

28 Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου και το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου, λαμβανομένης υπόψη της υποχρεώσεως των πρακτόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας να διορίζουν ως αντίκλητο ειδικό πληρεξούσιο κατά την παροχή υπηρεσιών και λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η Λουξεμβουργιανή Κυβέρνηση δεν παρείχε πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τις ακριβείς προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 85, παράγραφος 2, του νόμου της 20ής Ιουλίου 1992, περί τροποποιήσεως του καθεστώτος των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, και 19 και 20 του νόμου της 28ης Δεκεμβρίου 1988, περί κανονιστικής ρυθμίσεως της προσβάσεως στα επαγγέλματα του βιοτέχνη, του εμπόρου, του βιομηχάνου καθώς και σε ορισμένα ελεύθερα επαγγέλματα, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει αντίστοιχα από τα άρθρα 49 ΕΚ και 10 ΕΚ.

2) Καταδικάζει το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου στα δικαστικά έξοδα.

Timmermans Edward La Pergola

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 6 Μαρτίου 2003.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του τέταρτου τμήματος

C. W. A. Timmermans